

College voor Examens

NAAR CENTRAAL ONTWIKKELDE EXAMENS NEDERLANDSE TAAL EN REKENEN IN HET MBO

Het College voor Examens (CvE) is belast met de uitvoering van de centrale examinering in het beroepsonderwijs zoals geformuleerd in het implementatieplan van 2010 en het examenbesluit beroepsopleidingen WEB. Dit betreft de referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen. Het implementatieplan en het examenbesluit zijn te vinden op www.steunpunttaalenrekenenmbo.nl.

De ontwikkeling en invoering van de examens volgens het vastgestelde tijdpad en conform wet- en regelgeving doet het CvE niet alleen, maar in samenwerking met Cito, OCW, MBO Raad, AOC Raad en Paepon en natuurlijk met de mbo-instellingen zelf.

Waarom deze brochure?

De mbo-instellingen maken zich op voor de invoering van centraal ontwikkelde examens (coe) Nederlandse taal en rekenen in het mbo. Deze brochure bevat een samenvatting van het implementatieplan en geeft uitleg over de invoering van deze toekomstige examens. Wat kunnen de mbo-instellingen de komende jaren verwachten? Wat wordt er van de instellingen verwacht? De brochure richt zich tot iedereen die een rol heeft bij de voorbereiding en succesvolle implementatie van de centraal ontwikkelde examens op alle mbo-instellingen: de leden van de colleges van bestuur, ICT-managers, de medewerkers van de examenbureaus en vakdocenten. Het *Implementatieplan* kunt u vinden/downloaden via www.steunpunttaalenrekenenmbo.nl

aanpassingen organisatie

De invoering in het mbo van een centraal ontwikkeld examen Nederlandse taal en rekenen betekent voor de instellingen een omslag die belangrijke aanpassingen en veranderingen in de organisatie vraagt. Daarom is gekozen voor een stapsgewijze invoering. Een goede voorbereiding en een gefaseerde introductie in samenwerking met de mbo-instellingen is van groot belang voor een geslaagde invoering.

Wet Referentieniveaus

Op 29 januari 2010 heeft staatssecretaris Van Bijsterveldt de brief 'Implementatie referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen mbo' naar de colleges van bestuur van onderwijsinstellingen voor mbo gestuurd. Daarin wordt beschreven waarom en hoe de centrale examinering van taal en rekenen in het mbo ingevoerd gaat worden. Inmiddels is het wettelijk kader daarvoor, de 'Wet Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen', in de Tweede Kamer en de Eerste Kamer aangenomen. Deze wet treedt op 1 augustus 2010 in werking.

Wat houdt de centrale examinering in?

generieke toetsing

Met de invoering van de *Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen* zal er generiek getoetst worden. Welke beroepsopleiding studenten ook volgen, alle mbo-4 studenten vanaf cohort 2010 doen examen voor Nederlandse taal en rekenen op niveau 3F en alle mbo 1, 2 en 3 studenten op niveau 2F. Voor niveau 4 studenten die in 2013-2014 of later hun mbo-4 opleiding afronden, zal dit een centraal ontwikkeld examen zijn, voor niveau 2 en 3 studenten is dit vanaf 2014-2015 het geval. Voor niveau 1 opleidingen gaat het voornog om deelname aan pilotexamens 2F en valt de beslissing over wel of geen centrale examinering niet voor 2014.

Per beroepsgroep kunnen er beroepsgerichte taal- en rekenvaardigheden zijn die onontbeerlijk zijn voor adequaat presteren bij beroepstaken. Deze vaardigheden zullen niet centraal getoetst worden, zij blijven deel uitmaken van het gebruikelijke beroepsgerichte instellingsexamen.

De centrale examens Nederlandse taal en rekenen voor het mbo worden in opdracht van OCW onder regie en verantwoordelijkheid van het CvE ontwikkeld door Cito. Daarbij worden vanzelfsprekend vakinhoudelijk en toetstechnisch deskundigen betrokken. Maar aan de basis van het ontwikkelproces en in de definitieve beslissingen aan het eind ervan hebben docenten en leidinggevenden uit het mbo een cruciale rol.

Examenonderdelen

centraal examen mbo-4

Het centraal examen *Nederlandse taal* voor mbo-4 bestaat uit een toets over de onderdelen lezen en luisteren. Voor Nederlandse taal voor mbo-4 moeten instellingen daarnaast een instellingsexamen afnemen voor de onderdelen spreken, gesprekken voeren, schrijven en begrippenlijst/taalverzorging.

Het centraal ontwikkelde examen *rekenen* omvat alle onderdelen van rekenen (getallen, verhoudingen, meten en meetkunde, verbanden). Vanaf het moment dat er een verplicht centraal examen is, is er voor rekenen dus geen generiek instellingsexamen meer.

centraal examen mbo-2 en 3

De centraal ontwikkelde examens Nederlandse taal en rekenen voor mbo-2 en 3 worden een jaar later dan de examens voor mbo-4 ingevoerd. In de loop van het studiejaar 2010-2011 wordt besloten of voor mbo-2 en 3 dezelfde onderdelen zullen worden getoetst als voor mbo-4.

Digitale afname examens

Anders dan bij de centraal schriftelijke examens in het voortgezet onderwijs kunnen de centraal ontwikkelde examens in het mbo op verschillende momenten in het jaar afgenomen worden. De flexibiliteit in de afname wordt gerealiseerd door de examens digitaal aan te bieden. Voornog zullen drie periodes van ieder twee weken, verspreid over het jaar aangewezen worden waarin de centraal ontwikkelde examens kunnen worden afgenomen. Het College voor Examens stelt, na overleg met het mbo-veld, de periodes vast en informeert de onderwijsinstellingen over de data.

De instellingen zullen een set van centraal ontwikkelde examens ontvangen waarvoor ze binnen deze examenperiodes zelf een rooster voor afname kunnen opstellen. Voor de opleidingsplanning is van belang dat een student die zakt voor het centraal examen Nederlandse taal en rekenen, binnen de reguliere opleidingsduur ten minste

één keer in de gelegenheid moet zijn om herexamen te doen. De opleidingsduur van een student moet dus in ieder geval twee examenperiodes bevatten.

Voorlopig zullen de centraal ontwikkelde examens in mbo afgenomen worden met behulp van door Cito ontwikkelde examensoftware. De onderwijsinstellingen worden bij de start van het cursusjaar 2010-2011 door het College van Examens geïnformeerd over de werkwijze en het beoogde tijdpad voor het installeren van deze software.

still uit prototype mbo-4

Wie ontwikkelt examens en procedures?

Het College voor Examens heeft commissies ingesteld die de ontwikkeling van de examens sturen en begeleiden en die ze uiteindelijk vaststellen. Deze commissies bestaan uit vertegenwoordigers uit het mbo. Cito ontwikkelt de examens in opdracht van het College voor Examens en doet dat ook weer met toetsconstructeurs die uit het mbo-veld komen. Vervolgens stellen de commissies die het College ingesteld heeft, de examens vast.

Het College voor Examens stelt de procedures op rondom de afname van de examens. Het gaat dan o.a. om:

- Regels voor afname;
  - Regelingen over toegestane hulpmiddelen;
  - Aanwijzing perioden (na overleg met het veld);
  - Protocol over afname;
  - Aanpassingen voor kandidaten met handicap;
  - Regels voor correctie;
  - Regels voor omzetting van scores naar cijfer.
- Deze procedures en regels worden tijdens de pilotfase uitgetest en geëvalueerd.

Hoe verloopt de invoering van centraal ontwikkelde examens?

stapsgewijze invoering

De invoering van centraal ontwikkelde examens Nederlandse taal en rekenen in het mbo verloopt gefaseerd en zal in nauwe samenwerking met mbo-instellingen worden gerealiseerd. Instellingen worden in de gelegenheid gesteld om stapsgewijs ervaring op te doen met de inhoud en de organisatie van de examens. Instellingen kunnen een eerste beeld krijgen van de inhoud van de centrale examens door prototypes, syllabi en voorbeeldexamens. Door de voorbeeldexamens af te nemen volgens eigen planning, krijgt de onderwijsinstelling tevens een indruk wat de organisatie van deze examens vereist van de instelling.

Daarna kan de instelling gedurende twee jaar gaan 'proefdraaien' door deel te nemen aan de pilotexamens met een steeds groter aantal studenten. De pilotexamens vinden daarbij zoveel mogelijk onder dezelfde examencondities plaats als de centrale examens vanaf 2013-2014.

De resultaten van de pilotexamens tellen nog niet mee voor de diplomering. Wel krijgen studenten die slagen voor een pilotexamen een apart document dat zij kunnen tonen aan de vervolgopleiding of werkgever.

Tijdpad mbo-4

Op een klein aantal instellingen start in het cursusjaar 2010-2011 (in februari 2011 in een periode van twee weken) een 'pre-pilot' voor mbo-4. Vervolgens kunnen vanaf maart 2011 alle instellingen ervaring opdoen met de afname van voorbeeldexamens. In het daarop volgende cursusjaar (2011-2012) worden alle instellingen in de gelegenheid gesteld met een substantieel aantal studenten pilotexamens voor mbo-4 af te nemen. Het tweede pilotjaar (2012-2013), dat wil zeggen het jaar dat voorafgaat aan de daadwerkelijke invoering, kunnen alle onderwijsinstellingen in principe meedoen met alle examenkandidaten die hiervoor in aanmerking komen.

Tijdpad mbo (1), 2 en 3

Voor mbo (1), 2 en 3, wordt dezelfde fasering gevolgd, maar de aanvang van de invoering is een jaar later. De pre-pilot op een beperkt aantal locaties start dus in het cursusjaar 2011-2012 en de eerste reguliere afname van het examen begint in het cursusjaar 2014-2015.

Bij de aanvang van het cursusjaar 2010-2011 ontvangen de instellingen informatie over hoe zij zich op kunnen geven voor de installatie van de examensoftware en de voorbeeldexamens die in maart 2011 beschikbaar zijn. Het College voor Examens zal de digitale nieuwsbrief van *Steunpunt taal en rekenen mbo* (Flitsbericht) gebruiken om de onderwijsinstellingen op de hoogte te brengen van nieuwe ontwikkelingen en de stand van zaken. Via dit kanaal zal ook bekend gemaakt worden hoe instellingen zich op kunnen geven voor deelname aan de pilot-examens. Daarbij zullen in samenwerking met Paepon ook de niet-bekostigde instellingen betrokken worden.

Schema fasering mbo 4 (3F)

cursusjaar	wanneer	activiteit
2009 – 2010	maart 2010	prototype beschikbaar (zie <i>Steunpunt taal en rekenen mbo</i>)
2010 – 2011	februari 2011	syllabus beschikbaar (zie <i>Steunpunt taal en rekenen mbo</i>)
	februari 2011	pre-pilot op beperkt aantal instellingen
	vanaf maart 2011	oefenen met voorbeeldexamens op alle onderwijsinstellingen
2011 – 2012 1e pilotjaar	februari 2012	1e periode afname pilotexamens op alle onderwijsinstellingen (substantieel aantal studenten) ¹
	zomer 2012	2e periode afname pilotexamens op alle onderwijsinstellingen (substantieel aantal studenten)
2012 – 2013 2e pilotjaar	najaar 2012	1e periode pilotexamens op alle onderwijsinstellingen (met in principe alle studenten)
	voorjaar 2013	2e periode pilotexamens op alle onderwijsinstellingen (met in principe alle studenten)
	zomer 2013	3e periode pilotexamens op alle onderwijsinstellingen (met in principe alle studenten)
2013 – 2014	najaar 2013	1e periode verplichte afname coe's voor alle studenten

1. Dit betreft per onderwijsinstelling een beperkt aantal locaties.

Schema fasering voor mbo (1) 2, 3 (2F)

cursusjaar	wanneer	activiteit
2010 – 2011	december 2010	prototype beschikbaar (zie <i>Steunpunt taal en rekenen mbo</i>)
2011 – 2012	december 2011	syllabus beschikbaar (zie <i>Steunpunt taal en rekenen mbo</i>)
	januari 2012	pre-pilot op beperkt aantal instellingen (ook mbo 1)
	v.a. februari 2012	oefenen met voorbeeldexamens op alle onderwijsinstellingen
2012 – 2013 1e pilotjaar	najaar 2012	1e periode afname pilotexamens op onderwijsinstellingen (substantieel aantal studenten)
	voorjaar 2013	2e periode afname pilotexamens op onderwijsinstellingen (substantieel aantal studenten)
	zomer 2013	3e periode afname pilotexamens op onderwijsinstellingen (substantieel aantal studenten)
2013 – 2014 2e pilotjaar	najaar 2013	1e periode pilotexamens op alle onderwijsinstellingen (met in principe alle studenten)
	voorjaar 2014	2e periode pilotexamens op alle onderwijsinstellingen (met in principe alle studenten)
	zomer 2014	3e periode pilotexamens op alle onderwijsinstellingen (met in principe alle studenten)
2014 – 2015	najaar 2014	1e periode verplichte afname coe's voor alle studenten van mbo-2 en 3

Waarom stapsgewijze invoering?

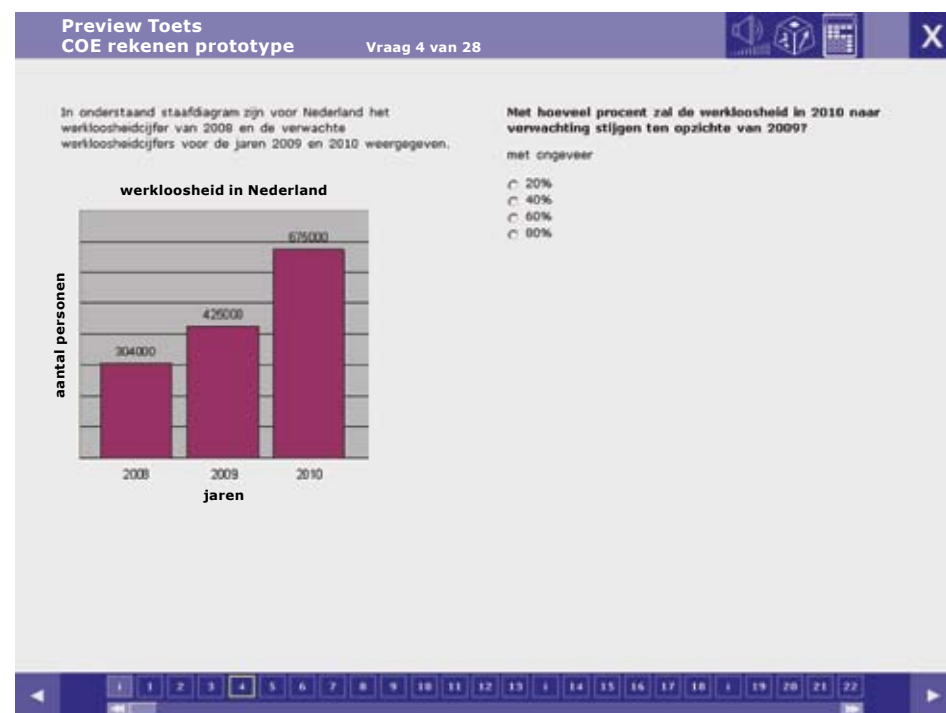
praktijkervaringen opdoen

Een stapsgewijze invoering geeft instellingen de gelegenheid om zich goed voor te bereiden op de afname van digitale examens in 2013-2014. Ook zal de pilotfase op het gebied van de *inhoud*, de *techniek*, de *organisatie* en de *procedures* rond het examen nog duidelijkheid moeten verschaffen. Die duidelijkheid kan alleen in de praktijk en met behulp van de ervaringen vanuit de onderwijsinstellingen verkregen worden.

De volgende vragen zijn daarbij aan de orde:

<i>inhoud</i>	meet de toets wat hij moet meten en is de juiste cesuur vastgesteld?
<i>techniek</i>	wat moet er gebeuren om op alle onderwijsinstellingen de coe's met de ontwikkelde examensoftware af te kunnen nemen (ict-voorzieningen, hardware, software)?
<i>organisatie</i>	wat moet er binnen de onderwijsinstellingen georganiseerd worden om centraal ontwikkelde examens af te nemen (denk aan: het plannen en organiseren van de examens, het organiseren van de correcties en het omzetten van scores in cijfers)?
<i>procedures</i>	welke regels moeten er volgens het Examenbesluit Beroepsopleidingen WEB opgesteld worden voor de afname van de centraal ontwikkelde examens?

Elke fase van de stapsgewijze invoering levert de instellingen en het College van Examens op deze punten nieuwe en aanvullende gegevens op die gebruikt zullen worden in de volgende fase. De ervaring in de praktijk is van belang om te toetsen hoe de afname van de centraal ontwikkelde examens logistiek goed te organiseren valt en om kinderziektes al in een vroeg stadium te herkennen én te kunnen verhelpen.

Hoe kunnen de onderwijsinstellingen zich voorbereiden?

voorbeeldexamens en prepilots

Instellingen kunnen zich vanaf het cursusjaar 2010-2011 voorbereiden op de centraal ontwikkelde examens door:

- te oefenen met voorbeeldexamens mbo-4 (vanaf maart 2011 kunnen alle instellingen oefenen met voorbeeldexamens)
- deel te nemen aan de (pre-)pilots (zie schema fasering mbo-4)

Logistiek en organisatie

Het *voorbeeldexamen* kan de instelling gebruiken om een eigen proefafname binnen de school te organiseren. Door dit te doen maken de docenten kennis met deze toetsen en krijgen zij een indruk van de prestaties van hun studenten op deze toetsen. Andere betrokkenen, zoals systeembeheerders en medewerkers van het Examenbureau, doen ervaring op met de logistiek van deze vorm van examinering.

Het 'proefdraaien' met de *pilotexamens* geeft instellingen gedurende twee jaar de gelegenheid om met een steeds groter aantal studenten ervaring op te doen met de logistiek. De pilots vinden dan zoveel mogelijk onder dezelfde examencondities plaats als de centrale examens vanaf 2013-2014. De resultaten op de pilotexamens worden ook geanalyseerd en omgezet in een cijfer.

Voor afname van de examens richten de instellingen ruimtes in met computers die op een netwerk zijn aangesloten waarop de examensoftware is geïnstalleerd. Voor de installatie van de examensoftware en de planning van examens zullen aparte handleidingen en begeleiding beschikbaar komen.

rol examenbureaus

De examenbureaus doen ervaring op met het organiseren van deze vorm van centrale computerexamens. Bijvoorbeeld met het invoeren van de studenten in het systeem en het koppelen van een deelnemer aan een af te leggen toets op een bepaald tijdstip. En uiteraard doen ook de docenten ervaring op met hoe een digitaal centraal ontwikkeld examen eruit ziet, met de correctie ervan en met het omzetten van scores in cijfers.

Deelnemen aan pilots

De pilots zijn bedoeld om de instellingen ervaring op te laten doen met de examens om zich voor te bereiden op de verplichte afname. Aan de pilots kunnen in principe alleen kandidaten deelnemen die in dat schooljaar hun opleiding afsluiten. De pilots zijn dus niet bedoeld als oefenexamen voor de kandidaten die in 2013-2014 (mbo-4) deelnemen aan de verplichte afname. Voor deze voorbereiding zijn de voorbeeldexamens bedoeld. De instellingen zullen in het voorjaar van 2011 geïnformeerd worden over de organisatie van de eerste pilotafname die in februari 2012 plaatsvindt. Dan zullen de criteria voor toelating en de procedure voor opgave van deelname aan die eerste pilot bekend worden gemaakt.

Op de hoogte blijven

Deze brochure bevat algemene informatie over de invoering van de centraal ontwikkelde examens Nederlandse taal en rekenen. In de loop van het implementatieproces komt er voortdurend nieuwe informatie beschikbaar over de (pre)-pilots, ervaringen, handreikingen, etc. Alle actuele informatie komt digitaal beschikbaar op de website www.steunpuntaalenrekenenmbo.nl.

Een traject dat moet leiden tot nieuwe examenprogrammatuur is door het College voor Examens gestart. In voorbereiding is een Europese aanbesteding voor nieuwe examensoftware. Dit moet een toetsprogramma opleveren dat op meerdere besturingssystemen draait en waarmee zowel offline als online afname mogelijk is. Besluitvorming hierover moet nog plaatsvinden. Meer informatie is te vinden op www.cve.nl.

flitsbericht

Het *Steunpunt taal en rekenen mbo* zorgt er met een digitale nieuwsbrief (*Flitsbericht*) voor dat de onderwijsinstellingen steeds kunnen beschikken over actuele informatie over de implementatie van de centrale examinering in het mbo. Het Steunpunt heeft hiertoe van elke onderwijsinstelling een contactpersoon gevraagd. Deze contactpersonen krijgen de Flitsberichten per mail toegestuurd. Andere belangstellenden kunnen zich voor het digitale Flitsbericht aanmelden via de website van het Steunpunt: www.steunpuntaalenrekenenmbo.nl

Meer informatie: www.steunpuntaalenrekenenmbo.nl

Colofon

Redactie College voor Examens, Jan Paul de Vries, Mirjam Kapelle **Tekst** Schrijfschap, Marjo Stam

Vormgeving en-publique.nl **Druk** Zwaan printmedia **Oplage** 1500

College voor Examens
030 – 2840 700, info@cve.nl
Postbus 315, 3500 AH Utrecht

www.cve.nl